

Het Indiaanse opperhoofd Seattle sprak in 1854 de gekende woorden uit: “Wat met de aarde gebeurt, gebeurt ook met de kinderen van de aarde: alle dingen hangen samen. Dit weten wij: alles hangt samen als het bloed dat een familie verbindt. Alles hangt met alles samen. De mens heeft het web van het leven niet geweven. Hij is slechts een draad ervan.”

Mensen geven elkaar een hand, binden een touw om een stapel kranten, ze lassen metalen aan elkaar, ze verbinden gewonde en zieke mensen, maken associaties of combinaties, ze verenigen zich in groepen ...

Ze zoeken eigenlijk voortdurend naar verbondenheid: met de aarde, met zichzelf, met andere mensen, met de hen overstijgende werkelijkheid, met geliefden die overleden zijn ...

In jodendom en christendom zijn verbond en verbondenheid cruciaal. Jezus was een bruggenbouwer. Hij leefde vanuit de Liefde van zijn Vader en gaf ze verder door.

Verbondenheid geeft rust en vertrouwen. Ze versterkt, schept een draagvlak én hoop.

Bij de cover: Wat is er meer verbindend dan een kind? Moeder, zie je zoon. Zoon, ziehier je moeder.

Hopen is verbinden

Hoop is het zaad waaruit de wereld van morgen groeit.

Leeftocht geeft je er **handen vol** van.

Het *zaad* ontkiemt en gedijt als je het voedt met *duurzaamheid, gastvrijheid, generositeit, kwetsbaarheid en belofte, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid, verbeelding ...*

Zo komt *het hart van onderwijs* tot bloei: de levenslange *vorming* van onze leerlingen en van onszelf. We doen dat in *dialogo* met elkaar en met de wereld. De hoopvolle boodschap van Jezus is onze *gps*.

Tegelijk werkt hoop ook verbindend.

“Hopen is een wijze van voelen, denken én doen.

Het is een manier van verbonden te zijn met zichzelf en de wereld.”

Aldus de Leuvense docente Anne Vandenhoeck in het tijdschrift Pastorale Perspectieven 139.

In het pedagogisch project van een school in Wingene staat te lezen: “Individuele vuurtorens in de nacht die af en toe vluchtig hun stralen kruisen.”

Verbondenheid is dus levensnoodzakelijk. Kinderen en jongeren laten proeven van vele vormen van verbondenheid, is hen met handen vol hoop op weg zetten naar toekomst.

De WIFI-dictatuur!

Kinderen willen alleen nog op reis naar een plaats waar ze verbonden zijn.

Leerlingen zoeken op de speelplaats de plek waar ze het best verbonden zijn.

Leerkrachten ergeren zich dood als ze in een hoek van de school niet verbonden geraken.

Misschien moeten we ons collectief weer eens meer toeleggen op de warme verbondenheid van een gezellig samen zijn, op de rustgevende verbondenheid met de schoonheid van de natuur, op de biddende verbondenheid met God die “echt” leven geeft.

Peter

Foto's: Bellinda Staelens

Elke morgen begroette een leraar in een Oost-Vlaamse school de leerlingen aan de schoolpoort met een handdruk en een goede morgen.

Bij de onverwachte dood van hun leraar maakten de leerlingen met handen in gips een symbolische herinnering aan hem.

In het licht van die verbondenheid bleef hij hen aanspreken.

Novembermaand

In november nemen we steeds meer afscheid van de lange (na)zomer. We puren nog de laatste zonnige najaarsdagen uit, vooraleer de herfst overgaat in de lange wintertijd. Deze periode van het jaar waarin de dagen merkbaar korter worden en alles in de natuur verstilt, maakt ons meer dan anders bewust van eindigheid en vergankelijkheid.

De herfstwind heeft
de bladeren
van de boom gescheiden.
Ontbladering
is zwijgen dood
stil nieuw begin
geworteld in herinnering.
Rose Rank

De kracht van de hoop

Anne Vandenhoeck licht toe wat de kracht van de hoop kan zijn: “Farran, Herth en Popovich - drie clinical nurse specialists die belangrijk onderzoek deden naar het belang van hoop in de gezondheidszorg - omschrijven deze als volgt: Hoop is een fundamentele ervaring van het menselijke bestaan die functioneert als een wijze van voelen, denken en doen en als een manier waarop iemand verbonden is met zichzelf en de wereld. Hoop heeft het vermogen om flexibel te zijn in verwachtingen. Als het verhoopte goed geen werkelijkheid wordt, kan hoop nog steeds aanwezig zijn.” Anne Vandenhoeck benadrukt hoe hoop de onontbeerlijke motor is voor levenskwaliteit en aanvaarding, ook in situaties van uitzichtloos lijden. Daarom is het ook in scholen uiterst belangrijk om te luisteren naar en te werken met hoop.

Niet enkel in november
maar in het breken van gedachten
telkens jij om de hoek van dagen kijkt,
is er de weemoed en gemis
om wie en hoe je
lachend levend was,
ook in de diepste leegte
blijven zal.
Rose Rank

Verbonden leven

Carlos Desoete schrijft over Allerheiligen en Allerzielen: “Het zijn dagen van ‘verbondenheid beleven’ met mensen van vroeger en nu, van dichtbij en veraf. Verbondenheid ook met zoveel heiligen die sporen nagelaten hebben in ons leven: ouders en familieleden, vrienden, bekenden en onbekenden, lichtende voorbeelden die elk op hun manier en met vallen en opstaan iets van God zichtbaar hebben gemaakt. Mensen om te herinneren, een plek te geven in ons diepste binnenste, een plek waar ze blijven spreken.” Het feest van Allerheiligen en de rouw van Allerzielen hebben voor een christen ook alles te maken met Pasen, met Jezus die doorheen de nacht van lijden en dood is gegaan maar daaruit is opgestaan. In die zin verwijst de chrysant, die laatste herfstbloei en in Japan het symbool voor levenskracht omdat ze staande sterft, al over het donker van de nacht en de winter heen naar de verrijzenis en het leven dat de dood overwint. Die hoop levend houden bij jonge mensen kan kracht geven op de verdere levensweg.

Boven de wolken

De verbondenheid met mensen over de dood heen probeert de [vzw Boven de wolken](#) waar te maken voor ouders die hun pasgeboren kindje verliezen. Anneleen, vroedvrouw en medeoprichtster van de vzw vertelt hierover:

“Op een dag was er geen hartslag meer bij Marilou, het dochttertje van Anne-Sofie en Roel. Ik stelde hen voor om de tijd met haar te fotograferen. Niet alleen Marilou's geboorte maar ook haar badje, verzorging, hand en voetafdrukjes en zo veel meer werden door mij vastgelegd. Er werden gezinsfoto's genomen, foto's van elk klein detail. Het waren drie intense dagen waarin ze me toelieten deelgenoot te zijn van hun verdriet en geluk, hun trots, hun twijfels, hun nieuwe realiteit. Alles werd vastgelegd. Honderden foto's van de paar dagen samen met Marilou. Ze vertelden me nadien vaak hoeveel ze hebben aan de foto's. Wat een wezenlijk verschil dit maakt. Vanaf dat moment wist ik dat ik in de toekomst deze taak op mij zou nemen. Zo wist ik zeker dat mensen op onze materniteit een mooie herinnering hebben aan hun sterrenkindje.” (www.bovendewolken.be)

Stefaan Borremans vertelt over die ervaring in zijn boek *Noor, jij komt altijd terug* (Halewijn, 2019).

Jaargang 35

Nummer 3

November 2019

v.u. Lieven Boeve,
Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

LEEFtocht

Proviant voor onderweg
Een verademing voor onderwijsmensen
Maandelijkse inspiratiebron
in de rubriek Leeftocht van
www.katholiekonderwijs.vlaanderen
Impressies zijn welkom op
identiteit_kwaliteit@katholiekonderwijs.vlaanderen

Van wanhoop naar hoop

lees deze tekst van boven naar onder
... dan is het Goede Vrijdag ...
&
vervolgens van onder naar boven
... dan wordt het Pasen ...

ik behoor tot een verloren generatie
ik weiger te geloven dat
ik de wereld kan veranderen
shockeert het je als ik zeg dat
‘geluk groeit van binnenuit’
een leugen is, voor mij is één ding duidelijk:
‘geld maakt gelukkig’
over 30 jaar zal ik dus aan mijn kinderen vertellen dat
zij voor mij niet het belangrijkste waren in mijn leven
op mijn werk zullen ze weten dat
voor mij
werk
belangrijker is dan
familie
ik leg aan iedereen uit dat
we leven in een onverschillige samenleving
ik sta niet toe dat
ik zal meewerken aan de opbouw van mijn land
want
ons leefmilieu wordt vernietigd
het kan niet langer gezegd worden dat
de mensen uit mijn kring en ik zorg dragen voor deze aarde
het zal duidelijk zijn dat
mijn generatie apathisch is en tam
het is een dwaasheid dat
ik leef van hoop

*Uit het Engels vertaald door vijfdejaars
van het Sint-Janscollege in Sint-Amandsberg*

De leerlingen van Jezus op weg naar Emmaüs

Bij de evangelist Lucas (Lc. 24,13-35) lezen we over de onvergetelijke ervaring die bij twee leerlingen van Jezus een totale ommekeer teweegbracht: van ontgoocheling en wanhoop naar inzicht en vertrouwen. De stille hoop dat niet Goede Vrijdag, dood en lijden, uiteindelijk het laatste woord krijgen, maar Pasen, de Verrijzenis en de Liefde. Het biedt gelovigen een unieke kans en uitdaging om tegendraads te zijn in doemdenken en pessimisme, en ‘goed nieuws’ (eu-angelion) door te geven.

God onze Vader,
steeds zijn we ergens onderweg
tussen Jeruzalem en Emmaüs,
tussen ontmoediging en ontmoeting.
Soms lijkt het erop
dat alles ons uit de hand is geslagen.
Geef ons dan de moed
om het niet op te geven,
om het gesprek met goede vrienden aan te gaan
en onze teleurstelling aan elkaar uit te spreken.

Inspireer ons dan ook telkens weer
door uw Woord,
de geschiedenis van de mensen
die in lijden en onmacht
iets van uw levenwekkende aanwezigheid
hebben ervaren.
Spreek tot ons,
verruim onze horizon,
wijs ons tekenen van hoop
zodat ons hart weer warmte en
levenskracht ervaart.

Blijf ons nabij in Jezus Christus
die het brood voor ons breekt
als wij met Hem aan tafel gaan.
Maak ons fijngevoelig
voor zijn hoopgevende aanwezigheid.
Dan kunnen wij telkens weer
met nieuwe moed naar de stad van de mens gaan
en het verhaal vertellen van Jezus, de Levende,
die met ons door deze tijd blijft gaan.

Mgr. Paul Schruers

Leefkracht

Jaargang 35

Nummer 3

November 2019

Actieve hoop

We kijken neer op hoop als een wollige emotie, maar ze kan ook rationeel gefundeerd zijn. Daarom spreek ik over actieve hoop: een toekomstige verandering waaraan je actief moet bijdragen. Actieve hoop is gebaseerd op het besef dat je daden moet stellen, wil je het voorwerp van je hoop realiteit zien worden. Als iemand mij zegt: 'Vroeger koesterde ik de hoop dat er in mijn wijk minder eenzaamheid zou zijn', dan vraag ik: 'Wat heb je daar zelf voor gedaan?' Toen ik als jongerenwerker in Brussel startte, hoopte ik voor die jongeren iets te kunnen betekenen. Ik wist dat ik de stad en de jeugdproblematiek goed kende, dat ik nuttige kwaliteiten bezat, maar vooral: dat ik pas iets kon veranderen als ik in actie zou schieten. Dat enkele jongeren die in de gevangenis belandden vandaag inspirerende leerkrachten zijn, had ik nooit voor mogelijk gehouden. Dat konden zij alleen opbrengen omdat we hen hoop schonken en die emotie rationeel fundeerden. De kracht van hoop is dat ze een verschil maakt voor iemand, hoe klein ook, zodat die op zijn beurt het verschil kan maken voor anderen. (Bleri Lleshi in *Tertio van 10 oktober 2018*)

Een mooie illustratie hierbij is de film *Het vlindercircus*. Zoek via google naar *Het hart van Pasen*.

In de film *A river runs through it* vertelt Norman Maclean het verhaal van zijn jeugd en dat van zijn broer Paul die jong gestorven is. Vooral de onmacht om elkaar nabij te zijn in lijden en pijn, wordt symbolisch in beeld gebracht en treffend verwoord in een beklijvende homilie van vader Maclean, dominee in een klein dorp in de Amerikaanse staat Montana: *"Iedereen hier aanwezig zal op een bepaald moment in zijn leven een geliefde in nood aankijken en zich dezelfde vraag stellen: 'Wij willen zo graag helpen, Heer, maar wat moeten we daarvoor kunnen? We weten niet wat we moeten geven. En datgene wat we moeten geven is vaak helemaal niet welkom. We kunnen onze beminden maar zelden helpen. Zo blijven de mensen die we zouden moeten kennen onbereikbaar voor ons. Maar toch kunnen we van hen houden. We kunnen volledig liefhebben zonder volledig te begrijpen.'"*

**De mens wil bruto bemind worden,
niet netto.**

Carl Hebbel

Gij,
onnoembare die we 'God' noemen,
we bidden U:

zegen ons met kracht:
dat we elkaar dragen, verdragen,
ondersteunen, bemoedigen,

zegen ons met geduld:
dat we het ritme van elkeen die
ons is toevertrouwd,
eerbiedigen,

zegen ons met ontvankelijkheid:
dat we ons de diepgang
in het leven eigen maken,

zegen ons met uw genade:
dat we verbonden blijven
met elkaar
en getuigen
van uw liefdevolle zorg
voor al wat bestaat.

Stefaan Van der Kelen

Om uit te kunnen vliegen
heb je niet alleen de open lucht
nodig maar ook een nest.

Abraham Lincoln

Het is onzin
zegt het verstand
Het is wat het is
zegt de liefde

...
Het is belachelijk
zegt de trots
Het is lichtzinnigheid
zegt de voorzichtigheid
Het is onmogelijk
zegt de ervaring
Het is wat het is
zegt de liefde

Naar Erich Fried (door Remco Campert)

Zou onze school
zo'n hoopvolle
gemeenschap
kunnen zijn?

Tekenen van
hoop zijn er
in de leerkracht
die dagelijks
het verschil maakt
in kleine dingen,
in de directeur
die naar het verhaal
achter de woorden
luistert en
gedragen wordt
door zijn mensen,
in de klas
waar kinderen
en jongeren
een warm nest
vinden
en uitgedaagd
worden om
te leren vliegen
in die grote
wondere
wereld.